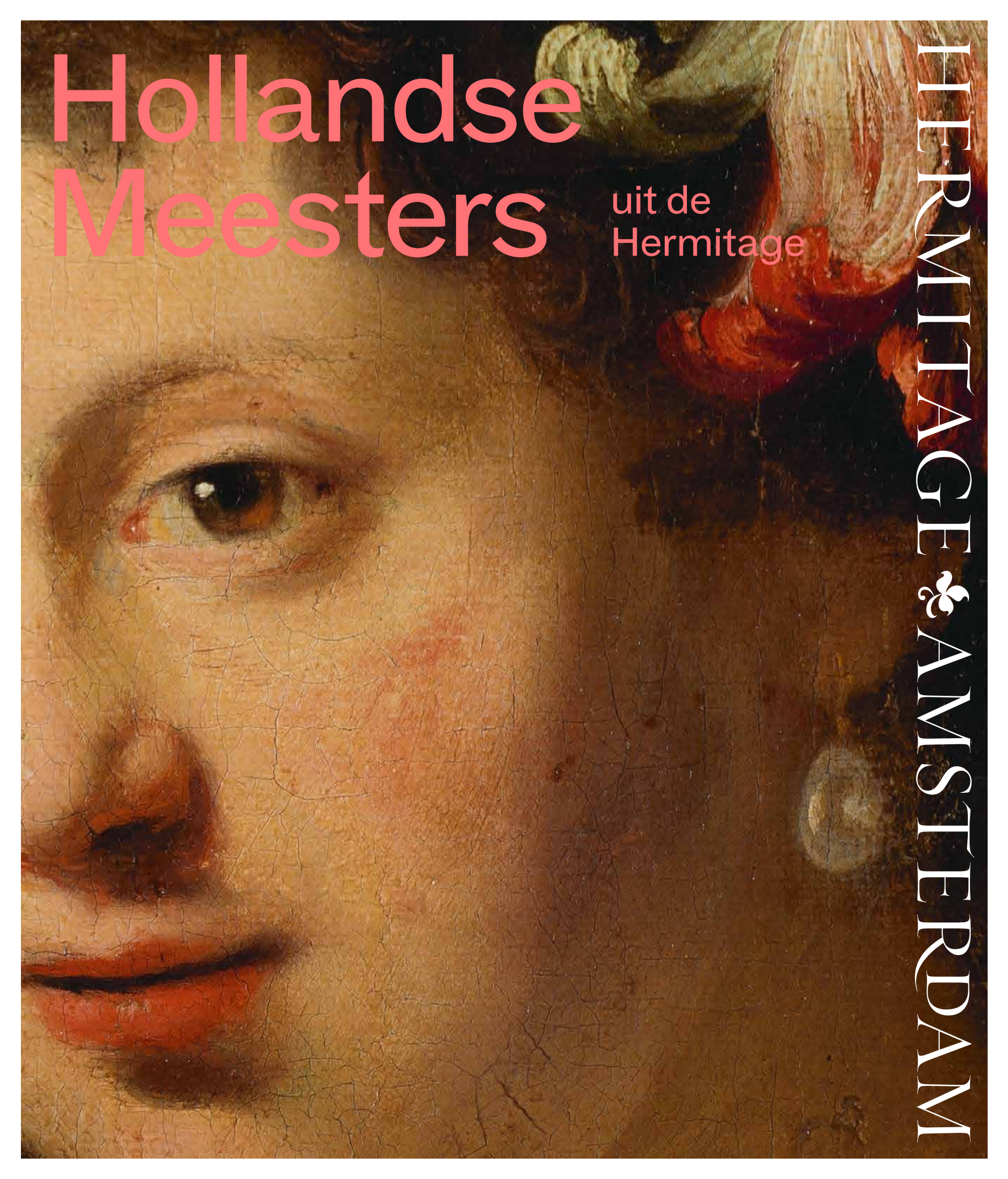

The background of the entire cover is a close-up detail of a Dutch portrait painting. The surface of the painting is heavily cracked and aged, with a warm, brownish-gold color palette. The focus is on a person's face, showing the eye, nose, and mouth. The texture of the paint is very visible, with various brushstrokes and imperfections. In the upper right corner, there are some indistinct, darker shapes that might be part of the original painting's composition, possibly a hat or a piece of clothing.

Hollandse Meesters

uit de
Hermitage

HERMITAGE AMSTERDAM

FOUNDER

BankGiroLoterij

HOOFDSPONSORS

SPONSOR

TENTOONSTELLINGSSPONSOR

FONDSEN

K.F. Hein Fonds

CATALOGUS

MEDIAPARTNER

REGENTEN

De Nederlandsche Bank
Stichting Kramer-Lems
Zweegers Foundation
W.E. Jansen Fonds
SGA Schoonmaak
Stichting Virtutis Opus
Van Oord

PARTNERS

HERMITAGE VOOR KINDEREN

AMVJ Fonds
Dutch Flower Group
Freek en Hella de Jonge Stichting
Jazi Foundation
Riki Stichting

Spencer Stuart
Stichting DoCo
Stichting RCOAK
Stichting Zabawas
VandenEnde Foundation

STRATEGIEPARTNER

Bain & Company

SECURITY PARTNER

Bosch Security Projects

REISPARTNER

SRC Reizen

COLLEGES

Vrije Academie voor
Kunsthistorisch Onderwijs

MET DANK AAN

Stichting Vrienden
van de Hermitage Nederland

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander was als Prins van Oranje onze beschermheer van 2004 tot aan zijn inhuldiging in 2013.

De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door de rijksoverheid: de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Financiën een indemniteitsgarantie toegekend.

De lijsten van de werken van Cornelis Cornelisz. van Haarlem, Govert Flinck, Domenicus van Tol, Quiringh van Brekelenkam, Godefridus Schalcken en enkele andere zijn speciaal voor deze tentoonstelling vernieuwd, dankzij een gulle bijdrage van de Vrienden van de Hermitage Nederland en het WE Jansenfonds.

Hollandse Meesters

uit de
Hermitage

Colofon catalogus

Wetenschappelijke redactie

Dr. Irina Sokolova

Auteurs artikelen

Irina Bagdasarova
Everhard Korthals Altes
Irina Sokolova
Bernard Vermet

Essay

Cees Nooteboom

Alle objectbeschrijvingen

Irina Sokolova,
behalve pagina 288:
Irina Bagdasarova,
196 en 220: Nikolaj Zykov

Eindredactie

Arnoud Bijl
Birgit Boelens

Tekstredactie Engels en Nederlands

Swetlana Datsenko
Femke Foppema
Lucy Klaassen
Catherine Phillips

Beeldredactie

Sara van der Linde

Fotografie

Pavel Demidov
Aleksandr Koksjarov
Aleksandr Lavrentjev
Aleksej Pachomov
Sergej Pokrovski
Inna Regentova
Konstantin Sinjavski
Dmitri Sirotkin
Svetlana Soejetova
Vladimir Terebenin

Vertalers

Anna Lawrence (NL-EN)
Catherine Phillips (RU-EN)
Taalcentrum-VU (NL-EN)
Janey Tucker (NL-EN)
Laura Watkinson (NL-EN)
Peter Wezel (RU-NL)

Grafisch ontwerp

Vanessa van Dam

Illustraties biografieën

Roger Cremers

Druk- en bindwerk

Drukkerij Tesink, Zutphen

Lithografie

Bert-Jan Nieuwenhuis / Pixel it

Papier

binnenwerk 150^g houtvrij silk mc
omslag 120^g Wibalin Satina

Fonts

F Grotesk, Helvetica LT CYR,
Plantin Std

Oplage

6000 Nederlands
1500 Engels

Uitgegeven door

Hermitage Amsterdam

Uitgever

Annelies ter Brugge

Verspreiding in de boekhandel

WBOOKS / wbooks.com

ISBN Nederlands
978-90-78653-684
ISBN Engels
978-90-78653-691
NUR 644

Catalogus bij de tentoonstelling
*Hollandse Meesters uit de
Hermitage, oogappels van de
tsaren* van 7 oktober 2017 tot en
met 27 mei 2018, georganiseerd
door Staatmuseum de Hermitage
in St.-Petersburg en de
Hermitage Amsterdam

Fotoverantwoording

© State Hermitage Museum, St Petersburg, met
uitzondering van de beelden op de volgende pagina's:
ANP Foto/Ed Oudenaarden: 16
ANP Foto/Hans Steinmeier: 16
ANP Foto/Rein van Zanen: 17
Sake Rijpkema/Hollandse Hoogte: 17
Evert Elzinga: 16, 17
Hulton Fine Art Collection/Getty Images: 29
Calouste Gulbenkian Museum, Lissabon: 34
The J. Paul Getty Museum, Los Angeles: 35, 133
Museum voor Westerse en Oosterse kunst, Odessa: 35
National Gallery of Art, Washington, D.C.: 36
Rijksmuseum, Amsterdam: 37, 129, 130, 133, 134, 135,
202, 338, 339
Mauritshuis, Den Haag: 39, 339
Royal palace, Stockholm: 40
Russisch Staats Museum 'PETERHOF': 42
Vyacheslav Korolev ©: 42
Dmitry Lovetsky / AP | Associated Press: 47
Oberösterreichische Landesmuseen, Linz: 131
Christie's Images / Bridgeman Images: 131, 133, 204
National Trust Images/John Hammond: 132, 339
Tretjakov Galerij, Moskou: 200, 203, 204, 205
Bernard Vermet: 201
RKD, Den Haag: 202
bpk / Staatliche Kunsthalle Karlsruhe / Wolfgang
Pankoke: 204, 338
Amsterdam Museum: 338, 339
bpk / Staatliches Museum Schwerin / Elke Walford: 338
bpk / Gemäldegalerie, SMB / Jörg P. Anders: 339
bpk / Staatliche Kunstsammlungen Dresden /
Elke Estel / Hans-Peter Klut: 338
Frans Hals Museum | De Hallen Haarlem – In langdurig
bruikleen van Koninklijk Kabinet van Schilderijen
Mauritshuis / René Gerritsen: 338
British Museum, Londen: 338
Metropolitan Museum of Art, New York: 339
Legion of Honor Fine Arts Museums, San Francisco: 339

Copyright

© 2017 State Hermitage Museum, St Petersburg
© 2017 Hermitage Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag
worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomati-
seerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige
vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën of op welke andere manier, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met
betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepa-
lingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere
rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de
uitgever wenden.

HERMITAGE AMSTERDAM

 BOOKS

Colofon tentoonstelling

Tentoonstellingscomité

Staatsmuseum de Hermitage, St.-Petersburg

Prof. dr. Michail Piotrovsky
Directeur

Prof. dr. Georgi Vilinbachov
Adjunct-directeur Onderzoek

Dr. Svetlana Adaksina
*Adjunct-directeur,
Hoofd Collecties*

Dr. Mariam Dandamajeva
Wetenschappelijk Secretaris

Prof. dr. Sergey Androsov
*Hoofd Afdeling West-Europese
Kunst*

Hermitage Amsterdam

Cathelijne Broers
Directeur

Paul Mosterd
*Adjunct-directeur
Hoofd Communicatie, Educatie
& Marketing*

Marlies Kleiterp
Hoofd Tentoonstellingen

Mark van Kampen
*Controller Financiële en
Juridische Zaken*

Sebastiaan Lagendaal
*Hoofd Facilitaire Zaken &
Veiligheid*

Tentoonstellingsconcept

Staatsmuseum de Hermitage

Irina Sokolova
Commissaris

Conservatoren

Irina Bagdasarova
Irina Sokolova
Nikolaj Zykov

Hermitage Amsterdam

Birgit Boelens
Marlies Kleiterp

Ontwerp

Tentoonstellingsontwerp

Carlo Wijnands
i.s.m. Roger Cremers

Grafisch ontwerp tentoonstelling

Vanessa van Dam

Bruikleengevers

Staatsmuseum de Hermitage,
St.-Petersburg
Amsterdam Museum
Mauritshuis, Den Haag
Rijksmuseum, Amsterdam

De bruiklenen van de Hermitage
zijn gerestaureerd in het
Restauratie en Conserverings
Laboratorium van Staatsmuseum
de Hermitage onder leiding van
Tatjana Baranova.

Raad van Specialisten Hermitage Amsterdam

Sir John Leighton
*Voorzitter
Director-General, National
Galleries of Scotland, Edinburgh*

Drs. Nanne Dekking
*CEO Artory Inc., New York/Berlin
Voorzitter TEFAF*

Dr. Paul Rem
*Conservator, Nationaal Museum
Paleis Het Loo, Apeldoorn*

Dr. Sjeng Scheijen
*Onderzoeker en Rusland-
specialist, Universiteit Leiden*

Drs. Harm Stevens
*Conservator 20ste eeuw,
Rijksmuseum, Amsterdam*

Drs. Karin Verboeket
*Kunsthistoricus, Verboeket Art
Consult*

Dr. Christiaan Vogelaar
*Conservator, Stedelijk Museum
De Lakenhal, Leiden*

Met dank aan

Drs. Norbert Middelkoop
Drs. Jan Six

Inhoudsopgave

Colofon catalogus	4
Colofon tentoonstelling	5

Michail Piotrovsky

Hollanders die in de Hermitage wonen	8
--------------------------------------	---

Cathelijne Broers

Reizende ambassadeurs	14
-----------------------	----

Een Hermitage in Amsterdam: 'a crazy but fantastic idea'

16

Cees Nooteboom

Terug van weggeweest, Nederlandse schilders uit de Hermitage	20
--	----

Irina Sokolova

De collectie Hollandse schilderkunst in de Hermitage. Een blik vanuit de 21ste eeuw	28
---	----

1. Herman van Aldewereld, <i>De zangles (Het concert)</i>	52
2. Dirck van Baburen, <i>Het concert</i>	56
3. Nicolaes Berchem, <i>De verkondiging aan de herders</i>	60
4. Gerrit Adriaensz. Berckheyde, <i>Gezicht op de Nieuwezijds Voorburgwal en het stadhuis van Amsterdam</i>	64
5. Abraham Bloemaert, <i>Landschap met de profeet Elia</i>	68
6. Ferdinand Bol, <i>Jachtstilleven</i>	72
7. Ferdinand Bol, <i>Zittende geleerde aan een tafel met een globe</i>	76
8. Gerard ter Borch (de Jongere), <i>Een glas limonade</i>	80
9. Quiringh van Brekelenkam (toegeschreven), <i>Bezoek aan een kunstenaarsatelier</i>	84
10. Hendrick ter Brugghen, <i>Het concert</i>	88
11. Gerard Dou, <i>Haringverkoopster</i>	92
12. Gerard Dou, <i>Baadster</i>	96
13. Gerard Dou, <i>Badende man</i>	100
14. Gerard Dou, <i>Baadster</i>	104

15. Willem Drost, <i>De profetes Hanna onderwijst een kind</i>	108
16. Jacob Duck, <i>Soldatenkampement</i>	112
17. Karel Dujardin, <i>Jonge boeren bij een voorde</i>	116
18. Pieter Janssens Elinga, <i>Zonverlichte kamer met vegende dienstmeid</i>	120

Everhard Korthals Altes

Noord-Nederlandse schilderkunst in St.-Petersburg. De smaak van de achttiende-eeuwse verzamelaar Alexander Stroganov: exemplarisch of uniek?	126
--	-----

19. Govert Flinck, <i>Jongeman met baret met pluim</i>	138
20. Govert Flinck, <i>Portret van Cornelia Haringh</i>	142
21. Arent de Gelder, <i>Zelfportret met een ets van Rembrandt (Portret van een verzamelaar?)</i>	148
22. Jan van Goyen, <i>Wintergezicht bij Den Haag</i>	152
23. Cornelis Cornelisz. van Haarlem, <i>Zondaars voor de zondvloed</i>	156
24. Frans Hals, <i>Portret van een man</i>	160
25. Willem Claesz. Heda, <i>Ontbijt met krab</i>	164
26. Bartholomeus van der Helst, <i>De Nieuwmarkt in Amsterdam</i>	168
27. Jan van der Heyden, <i>De Sint-Anthoniespoort in Amsterdam met de Zuiderkerk op de achtergrond</i>	172
28. Melchior d'Hondecoeter, <i>Jachttrofeeën</i>	176
29. Melchior d'Hondecoeter, <i>Vogels in een park</i>	180
30. Gerard van Honthorst, <i>Christus in de hof van Getsemane</i>	184
31. Pieter de Hooch, <i>Het concert</i>	188
32. Samuel van Hoogstraten, <i>Zelfportret</i>	192
33. Dirck Jacobsz., <i>Groepsportret van het Amsterdamse schutterskorps (Negen schutters van rot E)</i>	196

Bernard Vermet

Nederlandse invloed in de Russische schilderkunst	200
---	-----

34. Willem Kalf, <i>Stilleven met akeleibeker, roemer en schaal met vruchten op een oosters tapijt</i>	208
35. Pieter Lastman, <i>God verschijnt aan Abraham bij Sichem</i>	212

36. Pieter Lastman, <i>Abraham en de drie engelen</i>	216	63. Joachim Wtewael, <i>Lot en zijn dochters</i>	338
37. Lucas van Leyden, <i>De genezing van de blinde van Jericho</i> (drieluik)	220	Referentiebeelden bij de schilderijen	340
38. Jacob van Loo, <i>Musicerend gezelschap</i>	224	Biografieën	346
39. Gabriel Metsu, <i>De oestermaaltijd</i>	230	Literatuur	
40. Claes Moeyaert, <i>Samuël en Saul</i>	234	Beknopt register van voormalige eigenaars, collectioneers, handelaars en bemiddelaars	350
41. Caspar Netscher, <i>Portret van prinses, later koningin Maria II Stuart</i>	238		
42. Adriaen van Ostade, <i>Bakker</i>	242		
43. Isaac van Ostade, <i>Bevroren meer</i>	246		
44. Paulus Potter, <i>De straf van een jager</i>	250		
45. Rembrandt van Rijn, <i>Portret van een man zittend aan een schrijftafel</i>	254		
46. Rembrandt van Rijn, <i>Flora</i>	258		
47. Rembrandt van Rijn, <i>Man met baard en baret (Portret van een man)</i>	262		
48. Rembrandt van Rijn, <i>Jonge vrouw met oorbellen</i>	266		
49. Rembrandt van Rijn, <i>Portret van een oude jood</i>	270		
50. Rembrandt van Rijn, <i>Oude man in het rood</i>	274		
51. Kunstenaar onbekend, school van Rembrandt, <i>De bespotting van Christus</i>	278		
Irina Bagdasarova			
Keizerlijk porselein met schilderijenreplica's onder Nicolaas I	282		
Porseleinen vazen met kopieën van Hollandse Meesters	288 290		
52. Jacob van Ruisdael, <i>Het moeras</i>			
53. Jacob van Ruisdael, <i>Huisje in een duin-landschap</i>	294		
54. Godefridus Schalcken, <i>Portret van gravin Natalja Andrejevna Matvejeva als kind</i>	298 302		
55. Jan Steen, <i>Het triktrakspel</i>			
56. Matthias Stom, <i>Esau verkoopt zijn eerstgeboorterecht aan Jakob</i>	306 310		
57. Abraham van den Tempel, <i>Familieportret</i>	314		
58. Domenicus van Tol, <i>Kantwerkster</i>			
59. Willem van de Velde de Jongere, <i>Het Statenjacht en andere schepen op de rede</i>	318		
60. Jan Baptist Weenix, <i>Italiaanse haven (Zeehaven)</i>	322		
61. Emanuel de Witte, <i>Interieur van een protestantse gotische kerk</i>	326 330		
62. Philips Wouwerman, <i>Zeehaven</i>	334		

Michail Piotrovsky

Hollanders die in de Hermitage wonen

Lang geleden zijn ze neergestreken in de Hermitage. Al enkele eeuwen is dit hun huis. Ze herinneren zich alles wat zich binnen deze muren heeft afgespeeld. Hun ogen hebben hier Russische tsaren en Europese monarchen gezien, grote dichters en roemrijke generaals, vermaarde kunstenaars en bouwmeesters, vooraanstaande kunsthistorici uit de hele wereld, de leden van de Voorlopige Regering van 1917, gewonde soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog, brigades revolutionairen en een menigte bedienden, bekwame conservatoren, massa's bezoekers en drommen toeristen, militairen die luchtafweergeschut bedienden, leiders van bijna alle landen ter wereld, onder wie de Nederlandse koning en koningin en tal van Nederlandse minister-presidenten.

Samen met de Hermitage hebben zij wereldoorlogen overleefd, de Russische Revolutie, het beleg van Leningrad, de opheffing van de Sovjet-Unie en vele andere gebeurtenissen. Alle schilderijen van Hollandse Meesters in de Hermitage kenden hun eigen lotgevallen, zowel in Holland als tijdens hun langdurige verblijf in Rusland. Allemaal hebben ze een eigen plaats in de Hermitage en in de Russische cultuur. Voor ons zijn het niet gewoon schilderijen van Rembrandt en Frans Hals, maar onze eigen Rembrandts en Halsen uit de Hermitage. Vaak hebben ze hier aan bijzondere betekenis gewonnen, wat samen met de zuiver artistieke kwaliteiten een nieuwe gevoelswaarde verleent aan de Hollandse Meesters in de Hermitage. Een deel van deze unieke collectie gaat nu naar Amsterdam.

Dat is natuurlijk niet voor het eerst, maar wel de eerste keer op zo'n grote schaal. Toen we de Hermitage Amsterdam in het leven riepen, zegde ik toe dat we niet met de Nederlandse musea zouden concurreren en geen Hollandse Meesters naar Amsterdam zouden sturen. Sindsdien zijn er heel wat jaren verstreken. De Hermitage Amsterdam is een volwaardig lid van de Amsterdamse museumfamilie geworden en de Nederlandse culturele gemeenschap heeft ons verzocht afstand te doen van onze toezegging. En wij zijn akkoord gegaan. De Hollanders uit de Hermitage komen naar Amsterdam. Ik hoop dat zij goede bemiddelaars worden, die de wrijvingen helpen te overwinnen die ondanks eeuwenoude banden zijn ontstaan in de betrekkingen tussen onze landen.

De verzameling Hollandse schilderkunst in Rusland kwam tot stand dankzij een reeks zeer uitzonderlijke mensen. Nog voordat de Hermitage werd gesticht, gaf Peter de Grote, verliefd op Holland als hij was, opdracht Hollandse schilderijen voor hem te kopen. Afbeeldingen van schepen en de zee waren voor hem niet alleen een lust voor het oog, maar dienden ook als handleiding voor de bouw van een Russische vloot. De vrolijke feesttaferelen in de geest van Jan Steen herinnerden hem aan de Hollandse manier van leven. Interessant is dat sommige figuren op die schilderijen aan de tsaar zelf doen denken. Het is nu moeilijk te zeggen of dit toeval was of een grapje van de handelaar.

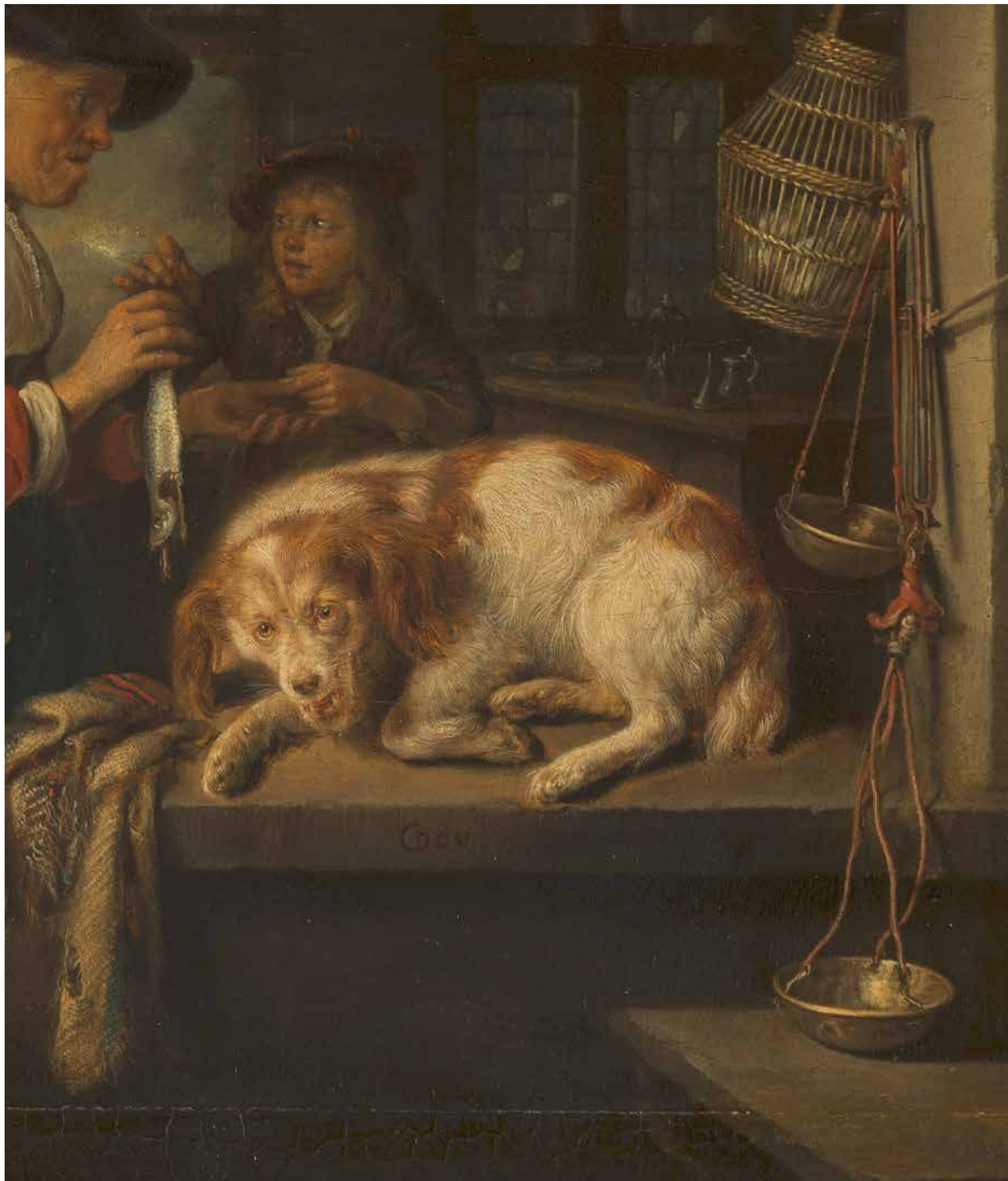
Vermoedelijk nam Peter zelf niet de symbolische betekenis waar die ontstond rondom de eerste Russische Rembrandt, *Afscheid van David en Jonathan*. Dit meesterwerk met zijn Bijbelse onderwerp gaat in wezen over een zoon die zijn vader verraadt. Jonathan openbaart aan David de vijandige plannen van zijn vader, Saul. Juist rond die tijd ervoer Peter een van de grootste tragedies van zijn leven. Hij verdacht zijn zoon Aleksej van verraad en zou hem later veroordelen en laten terechtstellen. In de huidige Hermitage is deze betekenis voelbaar.

Een andere grote verzamelaar van Hollandse kunst was Pjotr Semjonov-Tjan-Sjanski, genoemd naar de Tiensjan-bergketen in Centraal-Azië. Gewoonlijk bleef een titel met geografische toevoeging in Rusland voorbehouden aan de grootste legeraanvoerders, naar de plaats waar zij triomfen hadden behaald. Semjonov kreeg deze titel voor zijn verdiensten als onderzoeker van de oostelijke regionen van het Russische Rijk, die ze op de aardrijkskundige en economische kaart hadden gezet. De beroemde ontdekkingsreiziger was tevens een vooraanstaand politicus, lid van de Staatsraad. Daarnaast verzamelde hij Hollandse schilderkunst en gold als een van de beste kenners ervan in Europa. Hij wilde juist die schilders verzamelen die niet in de Hermitage waren vertegenwoordigd. Zijn collectie, die hij speciaal voor ons museum had opgebouwd, verkocht hij in 1910 aan de Hermitage voor een vooral symbolisch bedrag van 250.000 roebel. Hij kreeg wel het recht de verzameling tot aan zijn dood zelf te houden. Zo had ook Catharina de Grote ooit gehandeld met de bibliotheek van Denis Diderot.

De Hermitage dankte haar ontstaan aan de verwerving van de collectie van de Berlijnse koopman Gotzkowsky door Catharina in 1764. Twee van de eerste schilderijen die de Hermitage binnenkwamen, hangen tegenwoordig aan weerszijden van de ingang naar de Tentzaal, een majestueuze zaal die helemaal gewijd is aan Hollandse Meesters. Deze zaal is altijd vol op maandag, juist

46 Rembrandt van Rijn

Leiden, 1606 – Amsterdam, 1669
Flora, 1634

Olieverf op doek, 125 x 101 cm
Linksonder signatuur, daaronder jaartal:
Rembrandt / f. 1634
Herkomst: vóór 1774; daarvoor: in 1770 te koop aangeboden op de veiling van Herman Aarentz. in Amsterdam
GE-732
Hermitagecatalogi: Cat. 1774, nr. 1722;
Cat. 1869–1916, nr. 812; Cat. 1958, II, p. 251;
Cat. 1981, p. 164

Rembrandts *Flora* is een van de ‘iconen’ van de Hermitage, zonder welke niemand zich de collectie nog kan voorstellen. Ondanks de omvangrijke literatuur over dit kostbare doek zijn de bron van aankoop en de precieze datum van binnenkomst niet bekend. Ook over het onderwerp bestaan verschillende interpretaties. In de eerste gedrukte catalogus van de galerij uit 1774 droeg het de titel *Portret van een jong meisje*.¹ Eerder, bij de veiling van de collectie van Herman Aarentz. in Amsterdam in 1770, figureerde het als *Een staande Dame in een Landschap*, zonder de vermelding dat het om een portret ging. Sinds de late negentiende eeuw gaat men ervan uit dat Rembrandts vrouw Saskia van Uylenburgh model heeft gestaan.² We komen haar ook tegen in veel andere werken van Rembrandt uit die periode. Saskia stamde uit een voornaam gezin in Friesland. Ze was een nicht van Herman van Uylenburgh, een schilder en kunsthandelaar bij wie Rembrandt in zijn eerste jaren in Amsterdam in huis had gewoond. Het huwelijk van het paar werd voltrokken in het

Friese Sint Annaparochie op 22 juni 1634. Dit schilderij kwam kort na de bruiloft tot stand en had voor de jonge schilder en zijn vrouw ongetwijfeld een bijzondere betekenis. Dat blijkt ook uit de compositie: een jonge vrouw met een waterval van golvend haar dat over de schoulers en de rug stroomt, gekleed in een schitterend fantasiegewaad en gekroond met bloemen. Alle accessoires van het kostuum zijn buitengewoon weelderig en zorgvuldig doordacht: de fonkelende sieraden op het lijfje, de gestreepte, doorzichtige stof met een gouden weerschijn, die kruislings over de borst is gedrapeerd, de rijkelijk geborduurde wijde mouwen van lichtgroene zijde. Elk detail vormt een ode aan de bekoring van dit vrouwelijke model. Haar hoofd wordt bekroond door een weelderige bloemenkrans. Blikvangers zijn een grote witte roos en een zware rood-witte tulp die neerbuigt tot op het oor. Uit een correctie die Rembrandt heeft aangebracht bij de oorbel blijkt hoe zorgvuldig hij ieder detail uitwerkte. Oorspronkelijk had hij deze gouden oorhanger met parel een halve centimeter meer naar rechts geplaatst. Kennelijk was hij niet tevreden met deze plek, want hij heeft het sieraad overgeschilderd. De met hop en bloemen omwonden staf in de hand van de hoofdpersoon en de vegetatie in de verte achter haar doen ons denken aan het koninkrijk van de bloemen- en platengodin Flora. De romantische, enigszins mysterieuze aard van dit schilderij was aanleiding voor tal van hypotheses over het onderwerp. Inmiddels is de naam *Flora* volkomen

ingeburgerd, wat aantoont dat men Saskia ziet als verpersoonlijking van de Romeinse godin van de lente, jeugd, bloeiende natuur en vrouwelijke vruchtbaarheid. Met haar linkerhand houdt ze de zware mantelplooien voor haar buik bijeen. Sommigen zien dit gebaar als een toespeling op een eventuele zwangerschap, maar het kan ook worden beschouwd als een zuiver rituele geste.³ Opvallend zijn de goed zichtbare correcties die Rembrandt aanbracht in deze hand. Die duiden erop dat daar hij niet meteen de gewenste houding voor kon vinden. Een lichte onzekerheid in blik en houding van het jonge model in de voor haar ongebruikelijke weelderige kleding suggereert echter dat het toch een portret is. Een oude kopie van een deel van ons schilderij is te zien in het Rembrandthuis in Amsterdam.⁴ Van dit doek bestaan ook een gravure in mezzotint van Heinrich Sintzenich en een ets van Nikolaj Mosolov (Massaloff) in het album *Les Rembrandts de l'Ermitage Impériale*, Leipzig 1872.

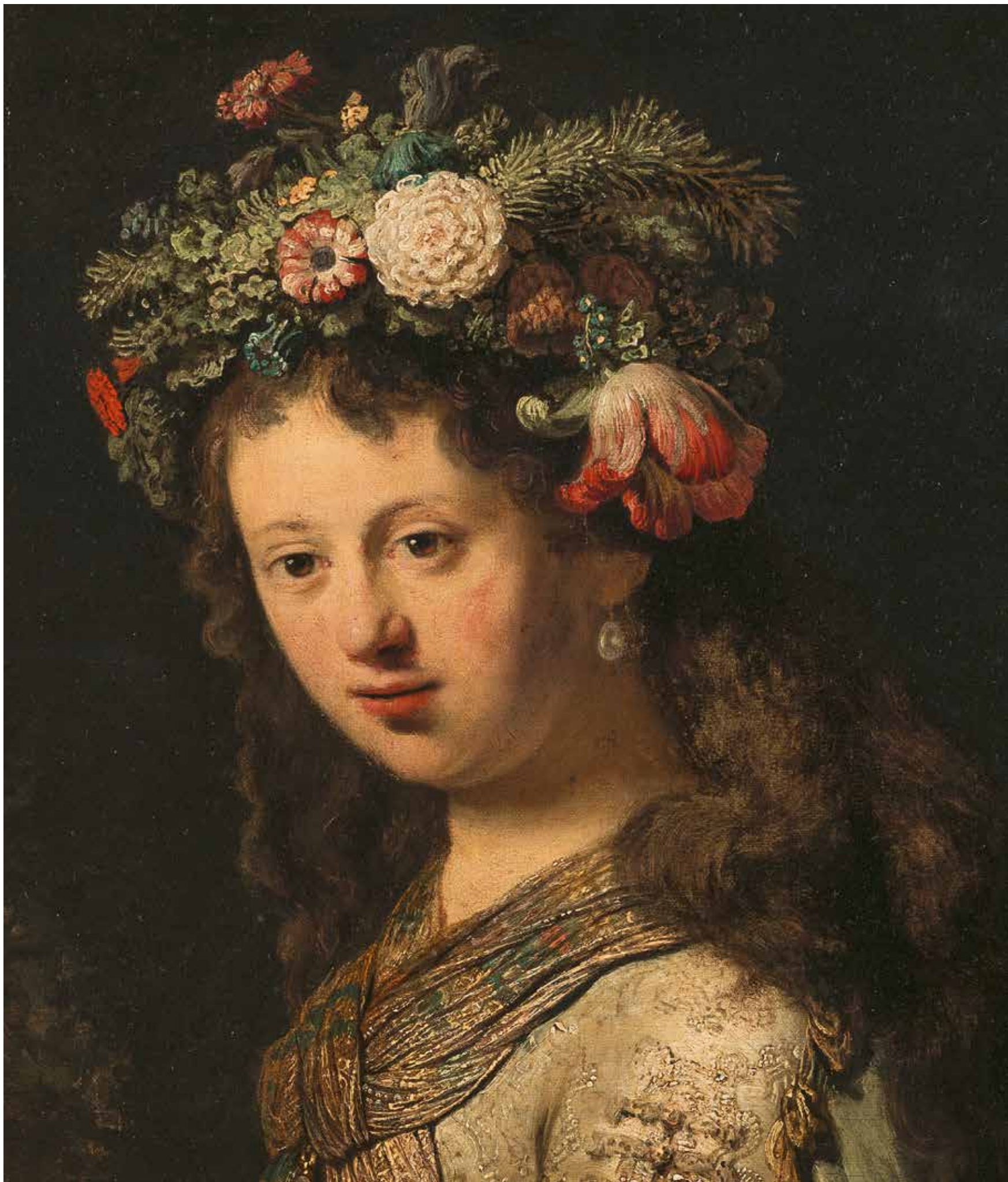
Keuze uit de literatuur: Louttit 1973, pp. 317–26; Kettering 1983, pp. 61–62; Schwartz 1984, p. 126, afb. 118; Corpus 1982–..., dl. 2 (1986), nr. A 93; dl. 6 (2015), nr. 125; Rotterdam 1985, pp. 70–74; Tümpel 1986, nr. 104; De Winkel 2006, pp. 240, 243, 327 (noot 259), afb. 121.

Noten:

1. *Rembrant. Portrait d'une jeune femme*; Cat. 1774.
2. Zie Michel 1893, p. 174.
3. Starcky 2016, p. 115.
4. Doek (ovaal), 70 x 55 cm. Den Haag, privécollectie (in bruikleen).

Lang geleden zijn ze neergestreken in de Hermitage. Ze hebben generaties Russische tsaren en Europese monarchen voorbij zien trekken. Ze overleefden in de Hermitage wereldoorlogen, de Russische Revolutie en vele andere dramatische gebeurtenissen. In St.-Petersburg zijn ze een miljoenenpubliek gewend. En nu zijn de topstukken uit de collectie Hollandse Meesters van de Hermitage weer even terug in Nederland.

De Russische liefde voor Hollandse Meesters begon al in de zeventiende eeuw. Peter de Grote kocht tal van schilderijen in Holland. Zijn opvolgers, én de kring rondom het hof, waren nog gepassioneerder in hun verzamelwoede, en zo werd de Hermitage uiteindelijk de trotse bezitter van een ongekend rijke collectie Hollandse Meesters.

Maar waarom hield de Russische aristocratie eigenlijk zo van de Hollandse schilderkunst? Hoe werden de collecties gevormd? En welke invloed hadden die Hollandse schilderijen op de Russische kunst? Russische en Nederlandse auteurs geven in dit boek antwoord op die vragen en nemen u mee op reis, naar St.-Petersburg en weer terug, naar het Nederland van de Gouden Eeuw.

‘... ik vroeg mij af of die schilderijen van Rembrandt, Dou, Heda, Hals en Van Goyen en alles wat ik verder zou zien ooit heimwee gehad hadden naar de plaats waar ze vandaan kwamen. Dat is natuurlijk een gedachte uit het ongerijmde, want geschilderde mensen kunnen niets zeggen en niets verstaan, maar om mijzelf niet te hoeven uitlachen had ik bedacht dat het kwam omdat de mensen op Nederlandse schilderijen uit de Gouden Eeuw nog altijd zo herkenbaar zijn als Nederlanders, of, omgekeerd, dat ik in Amsterdam nog altijd mensen zie op straat of op de markt, die zo door Hals of Metsu geschilderd hadden kunnen zijn.’

Uit het essay dat **Cees Nooteboom** speciaal voor dit boek schreef (pagina 20–27)

ISBN: 978-90-78653-684

W BOOKS

